مسئوولیت متن و شکل بدوش نویسندۀ مضمون میباشد، عقیدۀ نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاین نمی باشد

عبدالباری جهانی
۲۰۲۱/۱۲/۲۵

خرنگه شعر ولیکو؟

شعر له موزونو او منظومو کلماتو څخه جوړ کلام وي، چې د ټولني واقعیتونو او د شاعر احساساتو ته انعکاس ورکوي. او همدغه موزونیت دی چې شعر له نثر څخه بېلوي او کلمات یې په غوږونو کي شرنګی کوي او زیاتره ښه لګیږي. خو توپیر یې د رباب او سارنګ له شرنګ سره دادی چې رباب او سارنګ ژبه نه لري. پښتو رباب، فارسي رباب، اُردو رباب او... رباب نسته. موږ نه پوهیږو چې رباب او سارنګ څه وایي؛ ځکه چې هغوی ژبه نه لري او یوازي شرنګ او سُرلري. هر څومره چې د موسیقی د پارچې سُر او تال برابر وي په هغه اندازه پر غوږونو ښه لګیږي.
خو شعر په مشخصه او ټاکلي ژبه لیکل کیږي او په هغه ژبه خپلو اورېدونکو او لوستونکو ته پیغام ورکوي. اورېدونکی او لوستونکی باید لومړی پوه سي او بیا نو واه واه ورته ووایی او یا منفی نظر ورکړي. زما په عقیده د شعر پیغام او د کلماتو ښکلا او پر ځای استعمال دواړه په یوه اندازه اهمیت لري. که شعر د کلماتو له ښکلا، اشارو او استعارو څخه بې برخي کړو بیا نو که هر څومره قوي پیغام هم ولري هغه به عادي نظم وي او شعري ارزښت به یې دونه کم وي چې سړی به یې شعر نه سي بللای. او که برعکس، پیغام د ښکلیو کلماتو، استعارو، اشاراتو او پېچلو مفاهیمو قرباني کړو او له یوه ښاخ څخه بل ته غورځو؛ ښایي پر غوږونو به ښه ولګیږي، ځیني اورېدونکي به حتی سرونه ورته وښوروي او واه واه به ورته ووایی مګر که له اورېدونکو څخه د شعر د پیغام په برخه کي پوښتنه وسي نو ښایي چې لس تنه اورېدونکي به لس ډوله تعبیرونه وړاندي کړي. کاظم شیدا ډېرښه ویلي دي:

مضمون د شعر لکه پیکر دی
رنګین الفاظ یې رخت و زیور دی
ورته ضرور دي دا دواړه توکي
پیکر که هر څو دلربا تر دی

خو زما په عقیده، څرنګه چې شعر مخاطب لري او مخاطب یې لوستونکي او اورېدونکي دي نو پیغام تر ښکلا مهم دی. هر شعر باید پیغام ولري. حتی غزل، چې هر بیت یې، ځیني وختونه بېله موضوع لري، هم باید څرګند پیغام او هدف ولري او پر غوږونو یې د رباب د شرنګ له لګېدلو سره توپیر وسي.
د رحمن بابا شعر ولي تر اوسه ژوندی دی؟ خوشحال خان خټک ولي د پښتنو او پښتو ادب پلار بلل کیږي؟ یو او مهم علت یې دا دی چې د دواړو په شعرونو کي پیغام ته لومړی درجه او کلماتو او ښکلا ته دوهمه درجه ارزښت ورکړه سوی دی. د رحمن بابا د شعر کمال د هغه د سادګی، رواني، ښکلا او پیغام متوازن حرکت دی.
هغه ښکلي الفاظ او کلمات چې کاظم خان شیدا کارولي دي او د مفاهیمو هغه عمق چې د ده په اشعارو کي پروت دی، د پښتو ژبي په کلاسیک ادب کي یې چنداني چا سیالي نه ده کړې.

کړه یې وا لکه ګره د تورو زلفو
باریکي لري تمام دیوان زما

مګر ولي، پښتانه لوستونکي او ادب پوهان، د پښتو په کلاسیک ادب کي، نه د رحمن بابا، نه د خوشحال خټک، نه د حمید ماشوخېل او حتی نه د عبدالقادر خان خټک او نورو په درجه ورته قایل دي. علت یې هماغه د ده خپله خبره ده چې تمام دیوان یې له باریکیو ډک دی او په باریکیو یوازي باریک بین خلک پوهیږي. خو د کاظم خان شیدا شعر او د هغه عالي مفاهیم له هغو اوسنیو شعرونو سره چې سړی یې په هیڅ توګه په تعبیر نه پوهیږي او یوازي د ښکلیو کلماتو او ترکیبونو یو لاړ وي له هیڅ پلوه د مقایسي وړ نه دي. دا نوي شعرونه، چې زه وایم خدای دي د نورو او اکثریت شاعرانو نه ورته پام کوي، د هیچا د پوهېدلو او هضمولو وړ نه دي. زه د تقریباً شپېتو کالو راهیسي

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنیزي بڼي پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له راالیږلو مخکي په خیر و لولئ

شعر لیکم او ټول عمر مي فارسي، پښتو، اردو او انګلیسي شعرونه لوستي دي مګر، پرته له هیڅ ډول مبالغې، ویلای سم چې، د دې نویو شعرونو او ایجاداتو، په څو ځله لوستلو یې په معنا نه پوهېږم. بس کلمات وي، شرنګ وي، آه او اوف وي. نور نو سړی نه پوهیږي چې ولي آه ولي اوف؟ کله کله داسي ښکاري لکه د ښایستو رنګونو په ترکیب کي چي اصل تصویر پټ وي او سړی پوه نه سي چي نقاش څه غوښتل.
مغلق او پرله پېچلي او کله کله بې مفهومه شعرونه د دې لپاره لیکل کیږي چي شاعر غواړي خپلو لوستونکو او اورېدونکو ته د خپل هنر او ضمناً د عقل کمال وښیي. کله کله د دې لپاره لیکل کیږي چي شاعر د ځرګند پیغام له ورکولو څخه، د مختلفو عواملو له مخې، وېره لري. کله کله هم شاعر بې موضوع وي او د لیکلو لپاره څه نه لري ځکه نو خپل لاسونه په رنګونو ولړي او د کاغذ مخ په رنګین کړي. کله کله او حتی اکثر وختونه په دې عواملو کې یو هم نه وي او ځوان شاعران زیاتره د نورو شاعرانو د رنګینو کلماتو تر اغېز لاندې راغلي وي او کوښښ کوي چي د ده شعر د نورو تر شعرونو هم مغلق سي او خلک یې پوهي او شاعری ته ګوته په غاښ ونیسي.
د مثال په ډول زه دادی اوس یو آزاد شعر لیکم چي مخکي مي هیڅ فکر نه دی پکښی کړی او که ریښتیا درته ووایم په مفهوم یې هم ځکه نه پوهیږم چي د هیڅ هدف لپاره مي لیکلی نه دی. تاسي یې وګوری چي له هغه څخه څه راباسی. که د کلماتو له پلوه ورته وکتل سي؛ نو خورا شاعرانه کلمات، که څه هم په ډېر تلوار، پکښی ځای سوي دي مګر که د پیغام له اړخه ورته وکتل سي نو چې شاعر پخپله نه په پوهیږي په دې شعر به څوک پوه سي.

زه د لمر په کجاوه کي د سپوږمی تر کلي ولاړم
له ګودر څخه مي رنګ د رنجو واخیست
له پاېیو نه مي شرنګ د ګونګرو واخیست
ځاځکي ځاځکي مي د اوښکو
د نرګس او د غاټول له سترګو توی کړل
د آرزو له پېغلو سترګو یوه اوښکه
د ایوب تر لوند ګرېوانه
نوح ته ولاړم تر توپانه
د موسی همسا ته ولاړم
ښاماران مي تېرو‌له
فرعونان مي ډوبوله
په لمبو د کوه طور کي نخښېدمه
زه په خیال کي شاه جهان د دې جهان وم
زه ملنګ عبدالرحمن وم
لکه سپر د خوشحال خان وم
ما د خضر پر چینه مړي لیدلي
تاوېدم لکه پېچک له ارغوانه
بس پردی وم بس بې واکه وم له ځانه
لکه شمع په خپل ځان کي ویلېدمه
لکه اوښکه بې هدفه رغړېدمه
نه پېچک نه ارغوان یم
بس دښمن مي د خپل ځان یم
بې هدفه مسافر یمه روان یم
آه د لمر کجاوه څه سوه؟
زما د آه جنازه څه سوه؟
د سپوږمی کلي ته نه ورځي وګړي
ما د خضر پر چینه لیدلي مړي
اوس چي هر مُلا ته وایم خپل خوبونه
وایی خوب د لېونو دی
لېونوته په کار نه دي تعبیرونه.

دا شعر چه سړی هر څومره اوږدوی هغومره اوږدیږي؛ ځکه چي هیڅ هدف نه لري او د هري ښایستي کلمي د کارولو لپاره ځای لري.
په دې وروستیو ورځو کي مي د افغان جرمن په ویب سایټ کي دوه شعرونه لیدلي دي. دواړه د داسي ځوانانو دي چي زه یې له شعری استعداد سره مینه لرم. خو له بده مرغه، په دواړو شعرونو کي، د یوه په مفهوم لا نه یم پوه سوی. ډېر ښکلي کلمات یې اوډلي او زه پوهېږم چي د هر شعر په لیکلو به یې ډېر زیات وخت (ضایع) کړی هم

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

وي. مګر کله چې د څه باندي اویا کالو په عمر د پښتو ژبي یو شاعر د هغه له معنا او مفهوم څخه عاجز سي نو دا شعرونه یې د چا لپاره لیکلي دي؟ خو څرنګه چې د پښتو په ژبه کي یوازي تقریظونه لیکل او شاباس ویل رواج لري نو زه د هغوی د نومونو له ذکرولو څخه ډډه کوم. هسی نه چې را ته په قار یا لړ ترلړه خوابدي سي. خو خدای دي وکړي چې زما پیغام ته هم یو څه توجه وکړي.

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ